

Studenter får inte veta att personalägda företag finns

Forskning & Framsteg

7 maj 2026

I min artikel i denna tidskrift med rubriken "[Är Sveriges ekonomer bra för Sveriges ekonomi](#)", pekade jag på det märkliga faktum att det inte finns någon forskning eller undervisning av betydelse i svensk företags- eller nationalekonomi om personalägda företag. Detta är besynnerligt eftersom det finns mer än sextusen sådana företag i USA (med omkring elva procent av arbetskraften i den privata sektorn) och att forskningen om dessa visar på att de är klart mer produktiva än kapitalägda företag samtidigt som de har bättre arbetsmiljö och därmed bidrar till mindre ohälsa bland personalen. Denna modell för företagande har också ökat kraftigt i Storbritannien sedan man där år 2014 införde förmånliga villkor för personalen att överta ägandet och även från analyser av dessa företag kommer likartade resultat. I en [replik](#) hävdar Joacim Tåg att det kan behövas mer forskning om detta, att det finns olika modeller för personaläggande som kan ge olika effekter och att det kan handla om en selektionseffekt, dvs att det är företag som redan har hög produktivitet och god arbetsmiljö som övergår till att bli personalägda. Han hävdar också att man inte kan ta modeller från andra länder och rakt av tillämpa dem i Sverige. I dessa stycken är jag helt enig med honom

Jag är däremot frågande till hans tes att det inte är av ointresse utan på grund "försiktighet" givet forskningsläget som svenska ekonomer valt att inte forska eller undervisa om denna företagsmodell. Det finns för det första ingenting i de mest använda läroböckerna om denna i USA välkända företagsmodell. Den nämns till exempel inte med en stavelse i den av Klas Eklund [mycket använda läroboken](#) i ämnet. Studenterna får helt enkelt inte veta att denna företagsmodell finns och att den mycket ofta visat sig vara framgångsrik. Jag har också sökt i tidskriften Ekonomisk Debatt för de senaste tre decennierna och kan inte hitta en endaste artikel som behandlar denna företagsmodell. Det finns vidare ett inte obetydligt antal välkända svenska ekonomer som ofta förekommer i den offentliga debatten. Jag skulle inte säga att "försiktighet" alltid utmärker deras inlägg men ingen av dem har vad jag kunnat finna någonsin nämnt denna företagsmodell. När Institutet för Näringslivsforskning (IFN) där Tåg själv är verksam anordnade en konferens förra året på temat "ägandeformer och produktivitet" fanns heller inte något om denna företagsmodell med. Jag har vidare inte lyckats finna en endaste rapport eller artikel från IFN som tar upp denna företagsmodell. Ett annat exempel är [Studieförbundet Näringsliv och Samhälle](#) (SNS) som förra året startade ett nytt stort forskningsprogram om den låga produktiviteten i Sverige men där finns inte heller något om effekterna av personaläggande med (och när jag tillskriver dem och frågar varför får jag inget svar). Tillkommer att den av regeringen tillsatta [produktivitetskommissionen](#) (som huvudsakligen består av ekonomer) inte nämner något om den forskning som visar att personalägda företags är överlägsna vad gäller produktivitet i sitt slutbetänkande (om femhundra sidor!) vilket avlämnades till regeringen förra året. Detta trots att de blivit informerade om forskningsläget. Frågan är inte precis ny, tvärtom har det funnits gott om tid för den som velat ägna sig åt denna sak. Jag var redaktör för en antologi vilken publicerades på [SNS förlag 2012](#) där fördelarna med personalägda företag presenterade men något intresse från företags- eller nationalekonomiska institutioner att diskutera detta har inte stått att uppbringa.

När jag har kommunicerat med framstående professorer i företags- och nationalekonomi om forskningen om personalägda företag får jag inte sällan svar som visar på en närmast bedövande okunskap. Till exempel att ”detta säkert kan fungera men bara i små företag med en tjugotal anställda”. När de får veta att det största personalägda företaget i USA har över 250.000 anställda blir de högeligen överraskade. Det är således rimligen inte försiktighet hos den svenska ekonomkåren som kan förklara avsaknaden av forskning och undervisning om personaläggande. Man kan inte vara försiktig med något som man inte är intresserad av att veta något om.

Eftersom personalägda företag visat sig fungera bättre inom marknadsekonomin än kapitalstyrda företag är det svårt att förklara detta ointresse från en forskarkår och från organisationer som säger sig värna marknadsekonomin. Om fler människor skulle arbeta i sådana företag skulle rimligen också den allmänna förståelsen för marknadsekonomin principer och villkor öka. Joacim Tåg önskar liksom jag mer forskning om denna företagsmodell men för att detta skall komma till stånd behövs ett intresse och någon aktivitet från åtminstone några av de ledande forskarna eller många organisationerna inom detta fält men något sådant har inte stått att uppbringa. Sålunda, givet tillgängliga forskningsresultat står mitt omdöme fast. En bra ekonomi utmärks av hög produktivitet och att den inte skapar omfattande ohälsa bland de anställda. Givet dessa två kriterier är Sveriges ekonomer inte vidare bra för Sveriges ekonomi.

Bo Rothstein